

Spis treści

Wstęp	11
Część pierwsza. PODSTAWY TEORII FINANSÓW PUBLICZNYCH	
Rozdział 1. Przedmiot nauki o finansach publicznych	17
1. Pojęcie nauki o finansach publicznych	17
2. Kategoria potrzeb zbiorowych	21
3. Dobro publiczne	24
4. Dobro społeczne	26
5. Finanse publiczne jako przedmiot zainteresowania różnych dyscyplin	32
Rozdział 2. Przegląd ważniejszych teorii finansów publicznych	34
1. Znaczenie teorii finansów publicznych	34
2. Okres przedkapitalistyczny	35
3. Finanse publiczne w okresie powstawania kapitalizmu	37
4. Liberalna myśl finansowa	38
5. Ortodoksyjna teoria finansów publicznych	39
6. Pierwsze próby interwencjonizmu fiskalnego	43
7. Rewolucja keynesowska	45
8. Neokenesowskie teorie finansów publicznych	47
8.1. Zalecenia A.H. Hansena	47
8.2. Koncepcja finansów funkcjonalnych A. Lerner	49
8.3. Teorie finansów publicznych według J.M. Buchanana	50
9. Neoliberalizm i nowy konserwatyzm fiskalny	52
Rozdział 3. Funkcje finansów publicznych	55
1. Rodzaje funkcji	55
2. Funkcja alokacyjna	56
3. Funkcja redystrybucyjna	57
4. Funkcja stabilizacyjna	62
5. Problem sprzeczności między funkcjami finansów publicznych	66
Rozdział 4. Elementy teorii wyboru publicznego	68
1. Mechanizm alokacji dobra prywatnego i dobra publicznego	68
2. Cele i przedmiot wyboru publicznego	71
3. Istota wyboru publicznego	72
4. Sposoby wyrażania preferencji w sprawach publicznych	74
5. Kryterium kosztów i korzyści	79
6. Zasady ustalania wyników głosowania w sprawach publicznych	82
7. Paradoks wyborczy	83

Rozdział 5. System finansów publicznych	85
1. Sektor publiczny a finanse publiczne	85
2. Struktura systemu finansów publicznych	89
3. Budżet państwa	91
3.1. Pojęcie budżetu państwa	91
3.2. Rozwój budżetu państwa	92
3.3. Cechy budżetu państwa	100
3.4. Funkcje budżetu państwa	102
3.5. Zasady budżetowe	108
4. Finanse regionalne	112
4.1. Przesłanki decentralizacji finansów publicznych	112
4.2. Podział kompetencji władz podstawą decentralizacji finansów publicznych	114
4.3. Finansowe podstawy działalności władz regionalnych	120
4.4. Mechanizm kształtowania finansowych zasobów regionu	121
5. Finanse lokalne	122
5.1. Granice autonomii władz samorządowych	122
5.2. Finansowe podstawy autonomii władz samorządowych	126
5.3. Rodzaje publicznych funduszy lokalnych	128
6. Publiczne fundusze celowe	130
6.1. Pojęcie funduszu celowego	130
6.2. Funkcje funduszy celowych	131
6.3. Rodzaje funduszy celowych	134
7. Finanse ubezpieczeń społecznych	136
7.1. Obowiązki państwa w zakresie ubezpieczeń	136
7.2. Wpływ ubezpieczeń emerytalno-rentowych na gospodarkę i finanse publiczne	139
8. System finansowy ubezpieczeń zdrowotnych	143
9. Ubezpieczenie od bezrobocia	144
10. Finanse agencji władz publicznych	145
Rozdział 6. Dochody publiczne	147
1. Przyczyny gromadzenia dochodów publicznych	147
2. Rodzaje dochodów publicznych	151
3. Podatek	154
3.1. Pojęcie podatku	154
3.2. Rodzaje podatków	155
3.3. Technika podatkowa	160
4. Opłaty	162
5. Cła	164
Rozdział 7. Gospodarcze i społeczne skutki podatków	166
1. Zasady podatkowe	166
2. Podatek a alokacja zasobów w gospodarce rynkowej	169
3. Rynkowe reakcje podmiotów na podatek	171
4. Zjawisko podatkowego spustoszenia	177
5. Wpływ podatków na oszczędności i inwestycje	179
6. Redystrybucyjne skutki podatków	180
7. Granice opodatkowania	184
8. Przerzucalność podatków	186
9. Ucieczka przed podatkami	189
10. Cechy współczesnego systemu podatkowego	191
Rozdział 8. Wydatki publiczne	196
1. Istota wydatków publicznych	196
2. Rodzaje wydatków publicznych	202

	3. Problem racjonalizacji wydatków publicznych	206
	3.1. Dwie płaszczyzny racjonalizacji wydatków publicznych	206
	3.2. Efektywność wydatków publicznych	208
	3.3. Oszczędności w wydatkach publicznych	211
	4. Metody racjonalizacji wydatków publicznych	212
	4.1. Metody kształtowania wydatków publicznych – aspekt makroekonomiczny	212
	4.2. Programowanie budżetowe	215
	4.3. Budżet jako narzędzie zarządzania i racjonalizacji wydatków jednostek publicznych	219
Rozdział	9. Równowaga budżetowa	221
	1. Istota równowagi budżetowej	221
	2. Czynniki równowagi budżetowej	223
	3. Mnożnik zrównoważonego budżetu	227
	4. Rodzaje sald budżetowych	233
	5. Mechanizm powstawania deficytu budżetowego	236
	6. Ekonomiczne rodzaje deficytu budżetowego	238
	7. Równowaga budżetowa jako kryterium oceny działalności władz publicznych	240
Rozdział	10. Dług publiczny	251
	1. Ekonomiczna istota długu publicznego	251
	2. Rodzaje długu publicznego	252
	3. Przyczyny powstawania długu publicznego	256
	4. Dylematy związane z zaciąganiem pożyczek publicznych	259
	5. Instrumenty zaciągania długu publicznego	262
	6. Cele zarządzania długiem publicznym	266
	7. Rola banku centralnego w finansowaniu długu publicznego	269
	7.1. Przesłanki zaangażowania banku centralnego w finansowanie długu publicznego	269
	7.2. Relacje między bankiem centralnym a rządem	270
	7.3. Autonomia banku centralnego względem rządu	271
	7.4. Kwestia własności banku centralnego	271
	7.5. Podstawy współpracy banku centralnego z rządem w zakresie rozwiązywania problemu długu publicznego	272
	8. Rola Banku Anglii w finansowaniu długu publicznego	273
Rozdział	11. Polityka fiskalna	281
	1. Istota i cele polityki fiskalnej	281
	2. Narzędzia polityki fiskalnej	283
	3. Instytucjonalne podstawy polityki fiskalnej	284
	4. Aktywna i pasywna polityka fiskalna	286
	5. Cechy „dobrej” polityki fiskalnej	287

Część druga. FINANSE PUBLICZNE W OKRESIE TRANSFORMACJI W POLSCE

Rozdział	12. Podstawy koncepcji budowy systemu finansów publicznych	297
	1. Kryteria budowy systemu finansów publicznych	297
	2. Zmiana treści kategorii finansowych	300
	3. Trudności napotymane w procesie budowy systemu finansów publicznych	301
	4. Zagadnienie zakresu finansów publicznych	307
Rozdział	13. Organizowanie systemu budżetowego	318
	1. Budżet państwa	318
	1.1. Główne zasady tworzenia	318
	1.2. Podstawowe rodzaje dochodów i wydatków budżetu państwa	322

1.3. Formy organizacyjne gospodarki budżetowej	326
2. Budżety wojewodów	329
3. Budżety jednostek samorządu terytorialnego	331
4. Budżety gmin	333
4.1. Pozycja finansowa gmin	333
4.2. Charakterystyka dochodów gmin	341
4.3. Wydatki z budżetów gmin	354
5. Innowacje w systemie finansów publicznych	355
5.1. Budżety gmin w zreformowanym systemie finansów publicznych	357
5.2. Budżety powiatów	362
5.3. Budżety województw	364
Rozdział 14. Zmiany w pozostałych elementach systemu finansów publicznych	367
1. Reformowanie publicznych funduszy celowych	367
1.1. Ogólne kierunki zmian	367
1.2. Fundusz Ubezpieczeń Społecznych	371
1.3. Fundusz Emerytalno-Rentowy	374
1.4. Fundusz Prewencji i Rehabilitacji	375
1.5. Fundusz Administracyjny	376
1.6. Fundusz Pracy	376
1.7. Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych	378
1.8. Państwowy Fundusz Kombatanów	379
1.9. Fundusz Alimentacyjny	379
1.10. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	379
1.11. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	380
1.12. Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych	381
1.13. Fundusz Gospodarki Zasobem Geodezyjnym i Kartograficznym	382
1.14. Fundusz Promocji Twórczości	382
1.15. Fundusz Restrukturyzacji Górnictwa Węgla Kamiennego	382
2. W poszukiwaniu nowych instytucji publicznych	383
2.1. Kontrowersje wokół skarbu państwa	383
2.2. Rozwój agencji władz publicznych	385
Rozdział 15. Łagodna rewolucja podatkowa	389
1. Przesłanki zmian	389
2. Główne zasady reformy systemu podatkowego	391
3. Etapy reformy podatkowej	392
4. Skutki łagodnej rewolucji podatkowej	393
5. Ordynacja podatkowa	394
6. Łagodna rewolucja podatkowa i co dalej?	397
Rozdział 16. Charakterystyka podatków centralnych	400
1. Podatek dochodowy od osób fizycznych	400
2. Podatek od towarów i usług (VAT)	409
2.1. Przesłanki wprowadzenia podatku VAT	409
2.2. Sposoby naliczania i odliczania VAT w poszczególnych fazach procesu gospodarowania	412
2.3. Sześć lat funkcjonowania podatku VAT – próba oceny	416
3. Podatek akcyzowy	419
4. Podatek dochodowy od osób prawnych	421
5. Inne podatki	427
5.1. Podatek importowy	427
5.2. Opłata wyrównawcza	428
5.3. Podatek od gier	428
5.4. Podatek od sprzedaży akcji w obrocie publicznym	429
5.5. Kwestia opodatkowania nieuzasadnionego wzrostu wynagrodzeń	430

Rozdział 17. Skutki zmian w finansach publicznych – ocena ogólna	431
1. Przedmiot oceny	431
2. Główne tendencje w sferze finansów publicznych	433
3. Kwestia kryzysu finansów publicznych	436
4. Symptomy i mechanizm kryzysu finansów publicznych w okresie transformacji	440
5. Zmiany w strukturze dochodów budżetowych	450
6. Zmiany w strukturze wydatków budżetu państwa	452
Rozdział 18. Budżet państwa a finansowanie gospodarki	457
1. Koncepcja wykorzystania budżetu państwa w restrukturyzacji gospodarki	457
2. Budżetowe możliwości kształtowania gospodarki	459
3. Zakres wydatków budżetowych na gospodarkę	464
4. Pośrednie finansowanie gospodarki z budżetu państwa	469
Rozdział 19. Nierównowaga w budżecie państwa	476
1. Zmiany w podejściu do równowagi budżetowej	476
2. Charakter deficytu budżetowego w Polsce	478
3. Zmiany w metodzie i źródłach finansowania deficytu budżetowego	479
Rozdział 20. Państwo na rynkach finansowych	484
1. Symptomy aktywności państwa w zakresie emisji papierów wartościowych	484
2. Obligacje	486
2.1. Obligacje I emisji – 60%	486
2.2. Obligacje II emisji – wymienne na akcje prywatyzowanych przedsiębiorstw	486
2.3. Obligacje jednoroczne	487
2.4. Obligacje nominowane w USD	491
2.5. Obligacje konwersyjne	492
2.6. Obligacje na wdrożenie umowy z Klubem Londyńskim	492
2.7. Obligacje o stałym oprocentowaniu (2-letnie, 5-letnie)	492
2.8. Obligacje państwowej pożyczki trzyletniej o zmiennej stopie procentowej	495
2.9. Obligacje zagranicznej pożyczki państwowej o terminie wykupu 13 lipca 2000 r.	497
3. Bony skarbowe	497
4. Ocena działalności emisyjnej państwa	498
Rozdział 21. Dług publiczny i należności skarbu państwa	502
1. Powstanie instytucji długu publicznego	502
2. Należności i zobowiązania skarbu państwa	503
2.1. Mechanizm powstawania należności i zobowiązań	503
2.2. Ekonomiczne skutki należności i zobowiązań	506
2.3. Analiza należności	508
2.4. Analiza zobowiązań; dług publiczny	513
3. Koszty obsługi długu publicznego	521
4. Potencjalne (pozabilansowe) zobowiązania skarbu państwa	526
Bibliografia	529
Indeks nazwisk	534
Indeks rzeczowy	537